

L. KLÍMA

ČAS A SMRT

Viz čas a smrt

Krčb - Hrad. Kv. 1970

Č A S   A   S M R T

Ladislav Klíma

Cesare šel dlouho a dlouho v myšlenky své zabrán. Šel a přemýšlel. Tu náhle před ním stál lev.

"Ty, králi pouště, snad čekáš mne?" bez bázně otázel se Cesare.

Na tato slova přiblížilo se mocné zvíře k němu ... Z hrdla jeho vycházel jednotvárný rachot. Lev předl jako kočka.

Byl již až u Cesare a po způsobu kočky trkl jej čenichem svým do břicha, až Cesare několik kroků mazař zavrával.

"Musím říci, bratře," zasmál se Cesare, "žes poněkud hulvát... Ale to není tak špatná vlastnost! Podej mně ruku!" děl, poklesnuv a podáváje lvu pravici.

A lev zdvihl obrovskou tlapu a vložil ji do malé Cesareovy dlaně. Cesare tlapu pevně stiskl.

"A teď jsme přáteli!" děl. "Přeješ-li si, zůstaň stále u mne! Takový přítel jako ty není k zahození ... Saskému vévodovi Jindřichu Lvu posloužilo tvé přátelství k slávě!"

Lev zařval a něžně pohladil svou tlapou Cesareovy líce.

"A teď, milý příteli, půjdeme spolu ještě kus cesty na procházku! Pak se vrátíme a dostaneš ovcí a budeš ji každý den dostávat, - nebo podobné ničemné zvíře! Ale pravím ti, že ji musíš zadávat na jeden ráz, - nesnesu pohledu na trápení zvířat! Budeš-li si s ní pohrávat, dostaneš ji vždy už zabitou, - ale neboj se, dostaneš ji čerstvě zabitou! Neboť síla lva a tygra má původ svůj z velké části v tom, že požívají maso, dokud z něho životní síla ještě neuprchla, že toto fluidum bezprostředně v těla jich přechází! - Vařené maso - fuji! toť pouhá mouka! Půjdme, bratře!"

A lev následoval Cesareá, vlastně šel po jeho boku, a vlídnost smála se v jeho divokých očích. - Přitom předl ustavičně, otíral se o Cesare, strčiv jej občas, až jej do vzduchu nadzvedl ... A pak jal se laškovat, obskakovat Cesare obrovskými skoky, číhal naň, vyskočil, pak dal se spěšně na útěk, směje se přitom. A Cesare smál se též.

"Jaké jsi roztomilé zvířátko!" zvolal. "Pojď sem, ať se ti podívám do očí!" a nadzdvihl s námahou poslušně příšedšího lva za přední nohy jako psíka a dlouho se mu díval do očí. "Stále bych se mohl v ně dívat!" řekl. - "To jsou přec jiné oči, než vidíme u největší části lidí ... Tam zříme jen zbabělost a její sestru chýtrou, pak špinavost, podlost, faleš, - v tvých očích vidím krásnou sílu, přímou, pravdivou, čistotu! Můj drahý příteli!" A Cesare líbal něžně ústa lva, což opětoval tento lízáním jeho tváře. Slzy kanuly mocnému zvířeti z očí ...

"A teď ještě kus cesty dále, - a pak domů!" velel Cesare ... Ubírali se dále ... Kolkol rozprostíralo se jen moře písku - Tu upozoroval Cesare na svém příteli známky strachu ... Plaše pobíhal lev sem tam a úzkostné řvaní dralo se mu z mocného hrdla. - "Co je ti, příteli?" tázal se Cesare. "Ty se bojíš? Lev se bojí? Čeho se může bát lev?" Ale nepokoj lva neustával. Chvillemi se zvíře zastavilo a strnule hledělo před sebe. Cesare popatřil tímto směrem.

A tu rozeznal pouze, asi tisíc kroků před sebou, ve žlutém moři písku něco šedého, malého, k zemi skrčeného ...

Rychle ubíral se k tomu ... Ale strach lva stále rostl. - Konečně opustilo zvíře člověka a uchýlilo se asi padesát kroků nalevo, úzkostlivě přitom napravo hledíc. -

A tu rozeznal Cesare, čím je ta šedá skvrna. Byl to na zemi sedící a pomalu ku předu se šoupající muž. - A po chvíli rozeznal, že muž ten je - beznohý. Byl oděn po evropsku. Šat jeho byl nuzný a rozedraný. -

Cesare stanul u něho. - Lev občas úzkostlivě mruče, stál asi padesát kroků na straně.

"Kdo jsi? Co zde děláš?" děl Cesare vlídně, - a popatřil beznohému v tvář.

Zachvěl se ... Měl podobný pocit, jako ve svém dětství, když se všední, bezvýznamnou tvář mrzáka hleděl. - Ale Cesare zapomněl hned tohoto dojmu.

"Co tu děláš?" tázal se znovu přísněji.

Žebrák upřel pevně svůj tupý zrak na mluvčího. Znovu se Cesare zachvěl.

"Marně - utí - káš - mně - ne - u - te - češ ...!" zazněl příšerný jednotvárný hlas.

Cesare zachvěl se při tomto zvuku poznovu.

Ale hned se zastyděl a zcela opanoval.

"Idiot!" zabručel a šel dále. -

Znovu úzkostně zavyl lev. - Cesare se zastavil ...

"Toť zvláštní!" zabručel si ... "Ten lev se poděsil na několik set kroků, - a já jsem se ho poděsil též! Jak je to jen možno, že evropský, beznohý žebrák plíží se pouští? Je to přízrak? Ale i lev vidí ten přízrak! Tedy je to něco více!"

A hrozivě zvolal na beznohého: "Kdo jsi? Mluv ihned! Poroučím ti to!" a pozdvíhl nad hlavu jeho pažbu ručnice.

"Mar - ně - u - tí - káš - mně - nic - neu - teče ..."

Cesare se rozlítal a již chtěl žebráku roztříštit lebku. - Ale vzpomínal se a odplivnuv zlostně, ubíral se dále.

"Všec - ko - do - ho - ním - mar - ně - u - tí - káš!" znělo příšerně za ním.

Ohlédl se a spatřil beznohého, jak se šoupá pomalu za ním. Chvilí váhal, - pak šel dále. - Lev se k němu připojil, radostně ohonem vrtě. -

"Kdo to byl příteli?" tázal se Cesare.

Lev odpovědí úzkostně zařval.

Cesare se hluboce zamyslel, však lev se opět rozveselil a obskakoval svého spolujdoucího jako kotě. - Jednou se tlapkami svými tak dotknul, že Cesare na zem svalil.

"Máš pěknou sílu, bratře!" děl tento. "Postup sem, ať změříme se! Ukaž pravou ruku!" A lev nadzvedl svou pravou tlapu. Cesare, pokleknuv na písek, uchopil ji svou pravicí ...

"Táhněme, kdo koho přetáhne!" zvolal.

Lev skrčil svou tlapu a skryl své drápy. Cesare vší silou táhl jej k sobě, ale marně.

A tu náhle, aniž věděl jak, vzpřímila se mocným trhnutím lva Cesareva pravice.

"Jsi řádný chlapík!" děl Cesare. "A teď potáhnu oběma rukama tvou jednu!"

Napjáv všechny síly, snažil se Cesare přitáhnout tlapu lva k sobě. - Lev nechal si to chvíli líbit, pak náhle, zasmáv se, napjal své svaly, - a Cesare cítil, že je naprosto neodolatelnou, elementární silou přitažen prudce ke lvu ... Padl celým tělem na jeho tělo. -

"Kdybys byl," pravil, "tak podlý, jako jsi silný a statečný, byl bys pánem světa místo člověka!"

Ubírali se pouští dále ... Náhle zděsil se lev opět a více než dříve.

Cesare popatřil před sebe. -

Za malou skálou vynořila se černá lidská postava v ženských šatech ... Ale ty šaty byly evropské ...

"Interesantní!" děl Cesare. "Neboj se přec, kamaráde, a pojďme se na tu dámu podívat!"

Ale lev byl hrozně zděšen ... Jeho hřívá se velmi ježila ... Přikrčil se k zemi a strašně skučel.

"Jsi hlupák milý příteli!" děl Cesare. "Neboj se, že pravý muž se nemá ničeho bát? Bát se jednoho je totéž jako bát se všeho!"

Tu zařval lev hrozně a uchopil náhle Cesara zuby svými za plášť a táhl jej stranou, že Cesare marně se vzpouzel.

Svraštil obočí, dupnul a přísně děl ke lvu:

"Příteli, starej se o věci, do kterých ti něco jest, ale nepleť se do mých záležitostí. Nestrpím, aby kdokoli, třeba to byl lev, zasahoval do mých věcí, třeba měl přitom dobrý úmysl! Pusť mne ihned!"

A lev pustil Cesarův plášť a bázlivě odplížil se sto kroků stranou.

Rychle, hoře zvědavostí, krácel Cesare k tajemné dámě, velmi pomalu kupředu se plížící. "Evropská dáma, procházející samojediná pouští jest ještě větší kuriozitou než beznohý, italský mluvčí žebrák zde! Ostatně je to vše jen klam, - ale interesuje mne! Já nebyl jsem přece dosud podroben halucinacím jako mnozí lidé! Tisíce hrůmů, - jak zdálky už rozeznávám, má ta bába prazvláštní obličej, - bílý jako košile aristokratické dámy, - bez přehánky, - a ještě více ..."

Cesare střetl se z dámou ... V celém svém životě nepoznal takové hrůzy, ba i strachu jako teď, když hleděl v divý, strašidelný obličej putující mrtvoly - tento extrakt vši hrůzyplnosti. Lev zpovzdálí strašlivě řval ...

Ale hned Cesara zmocnil se stud ještě větší než hrůza, pěstí jeho se začaly, obočí hrozně svraštilo, a jediným mávnutím jisté vůle rozplášen byl temný stav jeho duše. Místo něho zaujal, jak bývá u velice mužných duchů, prudký vztek ...

Zhurta přikročil ke Smrti, uchopil ji, ač s hlubokým hnusem, za ledovou bradu a zařval na ni:

"He, rozkošná madame, kdo jste? Zbloudila-li jste v poušti, nabízím se vám za průvodce!"

Příšera, klidně stojíc, mlčela a nepohnutě hleděla bílými očima hrozně na milého muže, až se tomu udělalo nevolno. Ale tím větší vztek jím zatřásl.

"Jste němá, spanilá dámo, či hluchá, či hluchoněmá? Ale skřek nějaký snad přece dovedete vydat a mimické prostředky jsou vám též k službám! Neodpovíte-li mně tak či onak, budu s politováním nucen, ač je to negalantní, přimětí vás k tomu touto holí!" A Cesare pozdvihl hůl, o kterou se opíral.

Smrt neodpovídá, ani se nehnula.

"Nuže, nejmilostivější, račte odpustit!" A Cesare udeřil obličej dvakrát prudce přes záda. Lev zařval strachem hrozněji než předtím ...

Smrt mlčela dál, nehýbajíc se -. Rozzuřen, počal ji mlátit Cesare ze vší síly tak, až se mu po chvíli hůl přerazila.

Tu dala se mlácená stařena pomalu na další cestu, kulatíc záda. Slzy stékaly jí z bílých očí na bílé tváře ... Ale nebyly to vlastně slzy, nýbrž bílý hnis ... Cesare se zastyděl. Odplivl si ...

"Počínám si jako ztřeštěnec!" zabručel a rychle dal se na další cestu ... Tu zaslechl za sebou příšerný hlas beznohého, k němuž se stařena blížila. -

"Sest - ro - ne - plač - však - mně - ne - u - jde - však - je - je - do - ho - ní - me - nic - si - z - to - ho - ne - dě - lej - "

Cesare se ohlédl a viděl asi osm set kroků za sebou žebřáka, po zemi směrem k babě se šoupajícího. - Nedbaje naň šel rychle dále. -

Lev se k němu opět připojil, jevě ohromnou radost, že se příteli jeho nic nepříhodilo.

"Bratře!" děl Cesare, "vrátil bych se již s tebou, abys měl brzo svou ovci, ale dnes půjdu ještě kus! Je to nanejvýš zajímavé! Myslím, že ještě něco uvidím ... Již tři zajímavá rencontres jsem dnes zažil ... Neboť i ty, brachu, jsi zajímavý. Nečetl jsem dosud o žádném lvu, který by měl podobné manýry jako ty! Ale snad jsi genie mezi lvy, a pro to mne též dovedeš ocenit! Máš vskutku neobyčejnou, moudrou fysiognomii!"

Šli asi čtvrt hodiny; Čas a Smrt za nimi /neboť oni to byli/, zmizeli jim z očí ... Šli ještě několik minut, - a Cesare, již chtěl se obrátit, - když tu poznovu na průvodci svém zpozoroval děs ...

Popatřil ... Asi tři sta kroků před ním stála uprostřed pouště malá chýše ...

"Sláva!" děl si spokojeně. "Tu chýši jsem před minutou neviděl, - a pojednou vyrostla ze země! Zřejmo, že je to přízrak, - a že i ta bába i ten dědek a snad i můj nový vlasatý přítel jsou přízraky; to poslední by mne vskutku mrzelo! Ale buď jak buď, přízraky jsou u mne tuze vzácným hostem a musím využítkovatí příležitosti ..."

A chutě pokročil k chýši ...

Byla patrně vystavená z kamení ... Neměla vůbec oken ... Jen jedny dveře vedly do ní ... Bylo v ní místo jen pro jednu nevelkou světnici. -

Lev chvěl se prudce celým svým mohutným tělem. S prosebným

řevem uchopil Cesarea jednou tlapou za pas a táhl jej rychle stranou ...

Cesare vzkřikl hrozivě: "Zapomněl jsi, co jsem ti před chvílí řekl?" A strčil lva prudce od sebe ...

Tento ulehl před něho a prosebně naň hleděl, žalostně skuče.

"Drahý příteli!" děl mu Cesare, něžně jej pohladiv, "nemám ti za złé, že se bojíš! Vždyť já jsem se před chvílí vlastně také bál ... Je to strach před transcendentální tajemností, - a za ten strach se netřeba příliš hanbit ... V těch příšerách je něco metafysického ... Ale každý strach nutno brzy utlumit, aby nad jednáním nerozhodoval, - v tom spočívá největší statečnost, - ne v neznání strachu! Tys statečný po svém způsobu, tj. v mezích tobě vykázaných a tvým duchem nepřekročitelných. Ale charakteristikou ~~vyššího~~ vyššího člověka, jako například mne, jest, že je statečný ve všem, že nic nemůže svést ducha jeho z přímé cesty, kterou kráčí! Počkej venku bratře na mne, - vrátím se brzo a pak půjdeme zcela jistě domů!"

A Cesare rychlými kroky došel k tajemné chýši a vstoupil.

Dveře vedly do úzké chodby ... Z této pak vedly dveře jiné do malé světnice, - jediné v chatrči ...

Cesare vešel do světnice.

Jelikož neměl domek oken, osvětlovala ji petrolejová lampa, uprostřed stropu visící ... Pod ní, ve středu světnice, byl stůl a vedle dvě židle ... A na každé z nich seděla osoba: byl to Čas a Smrt.

"K čertu! Zasmál se hlučně Cesare, přistoupiv k beznohému a plácnuv mu na rameno. "Myslel jsem, že oba moji rychlonoží známí jsou půlhodiny za mnou, - a ejhle! zde je nacházím!"

Bratr a sestra si ho nevšíмали a ani naň nepohlédli ... Něco rukama na stole kutili, ale Cesare nemohl porozumět, co to je. Pozorně popatřil.

"Zelené trumfy!" děl beznohý, učiniv rukou pohyb, jako by kartu na stůl kladl. Ale nepoložil jí tam, a vůbec žádných karet zde nebylo. Pak činil rukama pohyby, jako by karty, kterých nedržel, v levici rozestavoval. Potom udeřila Smrt klouby prstů o stůl, jako by kartu vnášela, a hned po ní Čas, který poté karty shrábl a znovu vynesl.

"Vezmi si tu desítku, máš-li eso!" děl.

Smrt shrábla štych - důkaz, že eso měla.

"Ti idioti hrají mariáš a nemají karet!" zasmál se hlasitě Cesare. Venku zařval lev příšerným strachem.

Beznohý pohlédl šilhavě na dveře a potutelně se usmál. A pokračoval v interesantní hře dále. A tu se Cesare hluboce zamyslel ... "Kdo to asi jsou?" děl si v duchu ... "Ta bába, - hm! kdybych byl malířem, vymaloval bych ji jako Smrt ... Lepší alegorie nedá se myslet ... Kostlivec s kosou - toť nejapnost! Kostlivec není hrozný, ale směšný! Ale něco hroznějšího nad tu bábu nedovedu si představit! A ten beznohý, na co ten mne připomíná? Co to bylo za pocit? Něco, tak hrozně, šíleně jednotvárného a pustého ... podobný pocit měl jsem jednou v dětství v polosnu, když jsem si představoval věčnost! ... Počkejme! aha! on ji nazýval sestrou, - tedy by to mohl být Čas! Čas je vlastně Smrtí, neboť Čas znamená vlastně zanikání, umírání. Smrt a Čas jsou vlastně záměnné pojmy! A je-li toto mé dohadování správné, co znamená tahle komedie, kterou zde hrají? ...- Ano, vím již! Čas a Smrt jsou pány, nositeli světa ... Život, je dění jest jejich hrou! Jest tedy tenhle mariáš symbolem Světa a Života ... A na mou věru, - ne špatným symbolem. Oni myslí a věří pevně, že mají karty v ruce, oni je dokonce vidí, jsouce přesvědčeni, že drží vždy jistou kartu v ruce a podle toho též směšně hrají a věří si navzájem a baví je to. - A co jiného je svět než podobná, ohromná, šílená iluze, že zde něco jest, zatímco zde není ničeho, než ještě hroznější iluze, že je zde něco u r č i t é h o, - zatímco zde není ani toto "určité", v co my, blázni, věříme, nýbrž aní ono "něco", - zatímco zde není ani stopy po kartách. Ta strašná, totální fingovanost, iluzívnost a nicota "světa" nemůže být vskutku lépe znázorněna než blbou komedií, kterou tito dva hrají. Jsou slepí, zatímco myslí, že vidí, zatímco v i d í ! A já jsem v i d o u c í, poněvadž nevidím v rukách jejich n i č e h o . Slepota je viděním, vidění slepotou, světlo tmou, a tma světlem v tomto světě, jehož jméno je Kontradikce, Lež. Ale Lež je totéž, co neexistence ...

=====